

Jonsereds

AKTUELLT

Information från Jonsereds AB, Division Motorsågar, Fack, 433 01 Partille.

Sverige behöver massor av fällkuddar

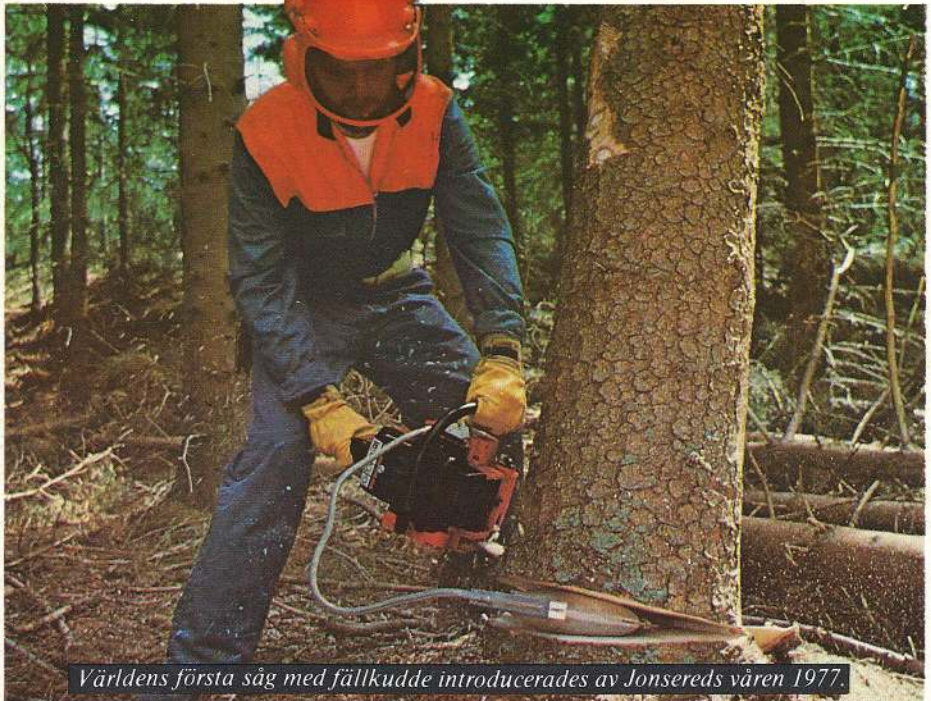
Fällkudden har du säkert hört talas om vid det här laget. Du kanske också själv har fått prova på den, eller i varje fall se den i aktion. Du kanske rentav tillhör dem som har fått jobba med den ett tag, lärt dig tekniken, och nu inte kan tänka dig att vara utan den.

Alltnog, fällkudden är ett bra exempel på något som vi skulle behöva mycket av i det här landet just nu. Nämligen uppfinningar och innovationer som kan ge svensk industri unika produkter att sälja på världsmarknaden. Med de priser som vi måste ta ut för att täcka våra tillverkningskostnader räcker det inte med att ha, t ex motorsågar, som är lika bra som alla andra. Våra svenska sågar måste vara bättre om någon skall vara villig att betala våra priser.

Som motorsågstillverkare i Sverige är vi dock i den lyckliga situationen att ha ett mycket avancerat skogsbruk på hemmaplan. Vi har också en skicklig och välutbildad arbetarstam, och fackföreningar och myndigheter som snabbt accepterar nyheter och hjälper till att driva på utvecklingen mot allt säkrare och effektivare arbetsredskap.

Fällkudden är ett bra exempel på denna utveckling. Det är uppfinningar som denna som kan göra arbetet effektivare och säkrare här hemma, samtidigt som det ger oss möjligheter att sälja utomlands, och därigenom hålla sysselsättningen uppe i våra fabriker.

På sidan 7 berättar vi om några andra

Världens första såg med fällkudde introducerades av Jonsereds våren 1977.

stora nyheter som Jonsereds lanserat genom åren, och som bidragit till att vi idag säljer 90 % av vår tillverkning utomlands. Har du själv några idéer till en ny "fällkudde", ett nytt "Jonseredsstopp" eller vad det nu kan vara, är vi högst intresserade av att ta del av dina tankar. Kontakta i så fall vår utvecklingschef Lars Wennström.

Snabb tillväxt

Stig Jepson är chef för Division Motorsågar inom Jonsereds-koncernen. När han började sälja sågar i mitten av 50-talet till-

49SP är den mest sålda modellen i USA. Den köps i stor utsträckning av fritidshugare som gått över från olja till ved när det gäller uppvärmning av det egna huset. Det här uppmuntras av myndigheterna och allmänheten får avverka skog (under noggrann övervakning) i de flesta nationalparker mot en symbolisk summa.

verkade företaget bara ett par tusen sågar om året.

- I år kommer vi upp i ca 150.000, berättar Stig. Det har varit en fantastisk utveckling. Vi har faktiskt fördubblat produktionen vart 3:e eller 4:e år hela tiden.

- Idag är USA vår i särklass största marknad. Ungefär 75 % av vår tillverkning säljs förresten i länder utanför Norden.

- Trots höga priser går det fortfarande att sälja svenska industriprodukter utomlands. I varje fall så länge vi lyckas konstruera och producera produkter som är avsevärt bättre än våra konkurrenters.

Kommer då Jonsereds att fortsätta den här snabba utvecklingen? Stig Jepson tvekar inte:

- Ja, det kommer vi att göra. Det blir kanske inte samma snabba procentuella ökning, men produktionen kommer att öka med samma antal sågar per år som hittills. Inte minst våra nya modeller kommer att bidra till en fortsatt snabb utveckling.

Sluta ryka

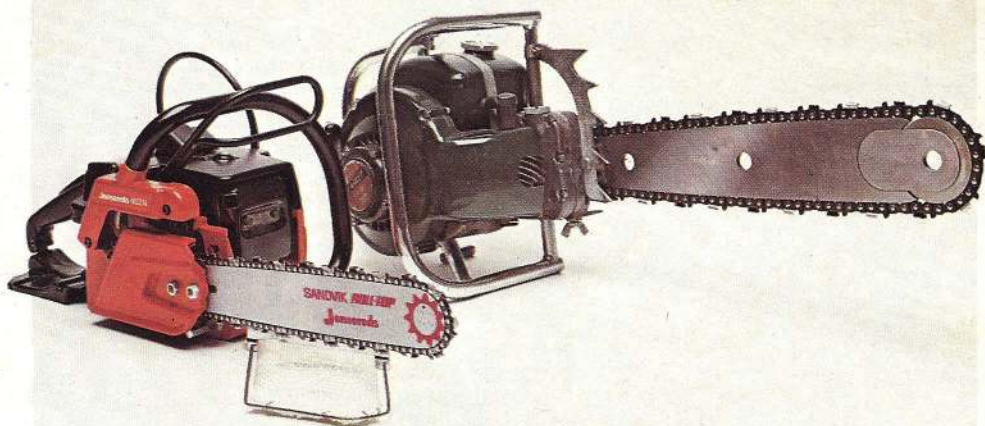
Avgaserna från alla våra bilar tillhör ju de stora miljöproblemen i våra städer. Hur är det då med motorsågarnas avgaser? Kan de påverka naturen eller huggarna? Vi frågar utvecklingschefen på Jonsereds, Lars Wennström.

- Det här är något som diskuteras emellanåt, men tyvärr vet vi inte så mycket om det här problemet idag. Vi vet inte ens om det är ett allvarligt problem.

- Det är klart att under speciella väderleksförhållanden utsätts huggaren för mer avgaser än vad som är önskvärt.

fortsättning på sidan 2

RAKETEN SOM BLEV JONSEREDS

Raket XA började tillverkas 1954. Med sina 10,6 kg var den ovanligt liten och lätt för sin tid. Jonserseds 452N är en värdig efterträdare. Den representerar det effektivaste och säkraste som går att få tag på idag.

Jonserseds började tillverka motorsågar redan i början av 50-talet. De allra första exemplaren tillverkades åt ett företag vid namn Como, sågarna fick heta Comet.

Ganska snart ändrades namnet till Raket och Jonserseds övertog själva försäljningen. Den första Raketen hade modellbeteckningen XA och var en unik såg i många avseenden. Det var en semidiesel som med den tidens mått var ovanligt liten och lätt. Den tillverkades i ett par tusen exemplar. Har du varit med i skogen ett tag, så kommer du säkert ihåg den.

Raketnamnet visade sig snart vara för svårt att använda på flera av de växande exportmarknaderna, och sågarna döptes där om till "Jonserseds".

1972 kom så den första "Jonsersedssågen" även här hemma. Årets Raket heter Jonserseds 52E, påstod vi i reklamen. Och så har det fått förbli. Sen dess heter nämligen alla våra sågar Jonserseds - utom i Finland, där de fortfarande kallas för Raket. Och så på en del håll i USA där de säger Johnny Red, och gör TV-reklam till tonerna av "When Johnny comes marching home again . . .".

Sluta ryka fortsättning från sidan 1

Jag tänker på när det är vindstilla och han befinner sig i tät skog, och givetvis på vintern när han kanske måste gräva sig ner och stå i en grop och fälla. Som väl är, så är det inte så lång stund i taget som huggaren behöver vara i den här situationen.

- Den undersökning som vi känner till om det här hittade heller inget samband mellan avgaserna och några besvär hos huggarna.

- Men i och för sig räcker det givetvis med att det upplevs som ett problem, för att vi bör försöka göra något åt det. Tyvärr räcker inte våra (eller någon annans) kunskaper inom det här området speciellt långt idag. Det är väl därför resultaten från de undersökningar som är påbörjade tar tid. Vi följer t ex med mycket stort intresse den undersökning som just nu sker i Arbetarskyddsstyrelsens regi. Där är också våra sågar med förresten.

Finns det något konkret som Jonserseds gjort i den här frågan?

- Vi skiljer oss där nog inte mycket från övriga sågtillverkare. Vi har en 2-taktsmotor (där avgasproblemen är mindre än hos en fyrtaktare) som går på lågoktanig bensin, alltså med låg blyhalt. Oljeblandningen är också låg, 2,5 %, vilket innebär att det finns ytterst lite oljerester i avgaserna. Dessutom är givetvis motorerna konstruerade för en så effektiv förbränning som någonsin är möjligt.

Lars Wennström fortsätter:

- Men även om det idag inte finns någon anledning att tro att avgaserna skulle vara hälsovådliga för en huggare, finns det flera skäl för att försöka minska dem så mycket som möjligt.

- Det finns ett par saker som huggaren själv bör tänka på, han kan nämligen själv i stor utsträckning påverka mängden avgaser som sågen släpper ut, säger Lars och ger oss en lista över de viktigaste. Här är de:

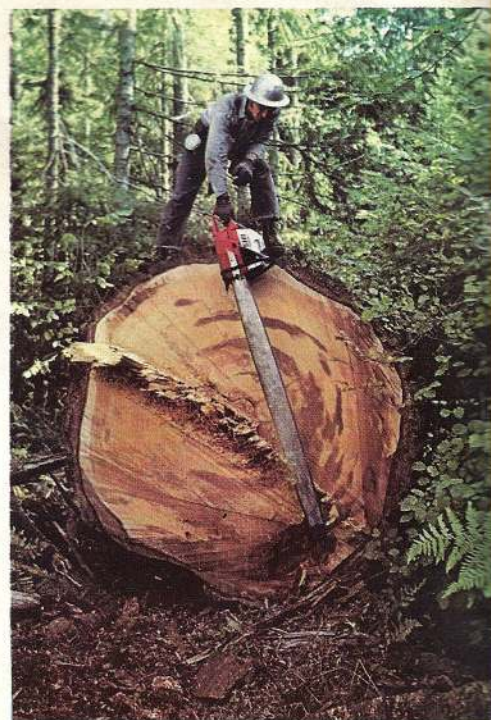
Använd lågoktanig bensin, 93 oktan är mer än tillräckligt.

Håll luftfilter och luftintag rena (och resten av sågen också för den delen).

Kontrollera att förgasaren och tändningen är rätt inställda. Är tändstiftet rent?

Se till att ljuddämparen är hel.

Använd korrekt oljeblandning, 2,5 % skall det vara till Jonserseds sågar. (Alltså en halv liter olja till 20 liter bensin.) Använd BIA-testad Outboard-olja, t ex Raketoljan.

När träden är tillräckligt stora verkar även ett 60" svärd litet.

BLAND PI

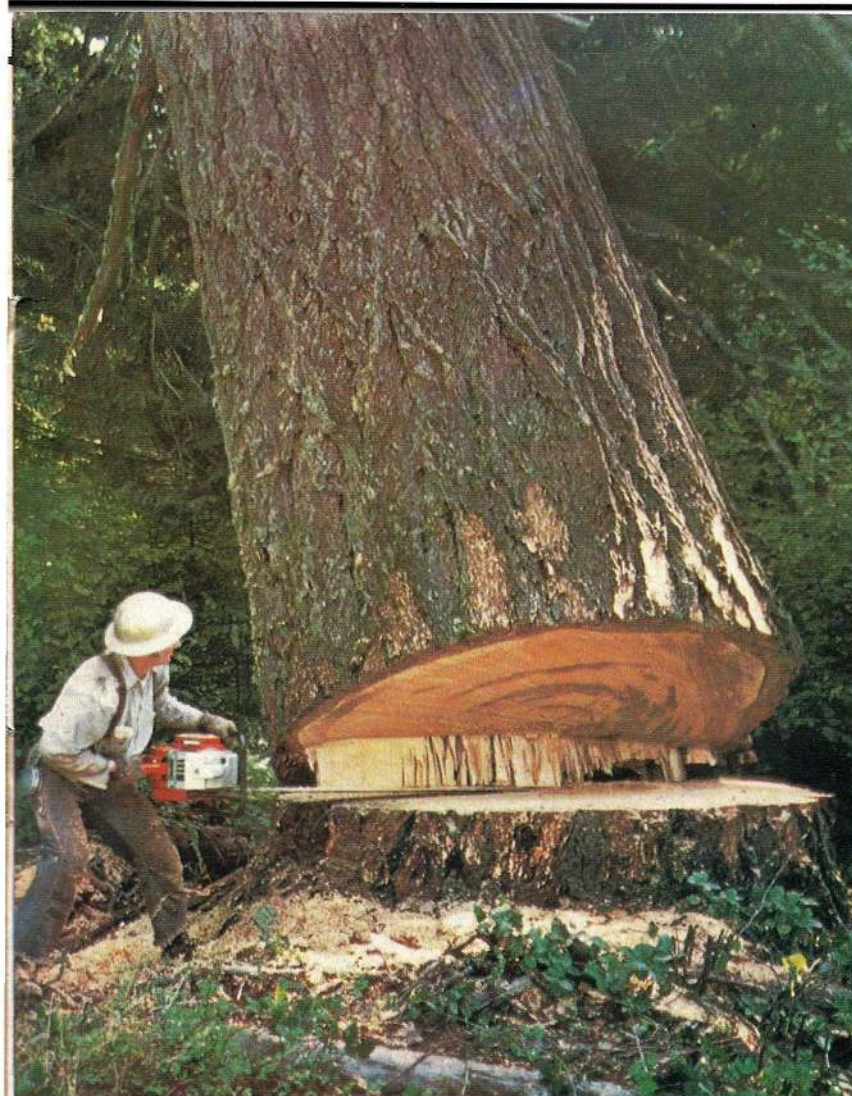

Arbetet var uppdelat mellan grabbarna i laget. Brad svarade för fällningen och John kontrollerade bl a riktningen på skären.

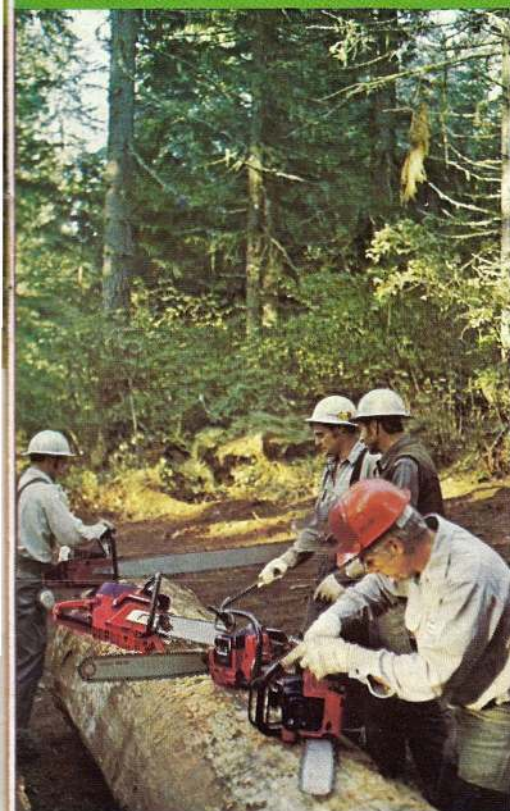
Innan arbetet började för dagen kontrollerades sågarna en sista gång. Närmast kameran är Jonserseds importör i västra USA. Han hade med sig några av våra mindre sågar, för att testa dem under verkligt hårda förhållanden.

Det här trädet var över två meter i diameter och innehöll virke för ca 10.000 kronor. Det tog ändå inte Brad och John många minuter att fälla det – och det föll exakt där de ville ha det. När det föll lät det som åskan slagit ner och jorden skalv som vid en jordbävning.

Brad var oerhört noga med fällhugget. Ett par graders fel betyder många, många meter i toppen på ett sånt här högt träd.

LÅTHJÄLMAR OCH JÄTTETRÄD

Visste du att Jonsereds tillverkar 10 olika sågmodeller? Det är vi tvungna till för att kunna sälja över i stort sett hela världen. Att hugga i Sverige och på andra sidan jordklotet kan nämligen vara två helt skilda saker. Utanför Norden behöver man ofta mycket större och starkare sågar än här hemma. I t ex nordvästra USA behöver man det största man kan få tag på, för att ta ner de jättelika redwood- och douglasträden.

För ett tag sen hängde vi med ett par skogs-huggarlag i nordvästra USA under några dagar. Vi var ute för att fotografera Jonsereds största såg, 111:an, under de förhållanden den normalt används. Området vi höll till i bestod mest av Douglasgranar och cederträd. Terrängen var mycket kuperad med oerhört branta sluttningar på sina ställen. Som du kan se på bilderna var träden betydligt grövre än här hemma.

När de kapades i bitar bestämdes längden av vikten, det gällde ju dels att få ut stockarna till väg, dels att få upp dem på lastbilarna.

I regel vinschades stockarna ut till vägen, varken terrängen eller stockarnas vikt gjorde att en skotare skulle ha mycket att hämta här.

Varje arbetslag bestod av tre man. Stjärnan i laget var fällaren, han var den skick-

ligaste av dem, och hade i regel jobbat minst ett 10-tal år som huggare. Näste man var kaparen (bucker). Det var han som kapade upp bitarna i sådan längder att det gick att få ut virket ur skogen. Den tredje och siste mannen i laget kvistade och hjälpte fällaren att sikta och slå i fällkilarna.

Sågarnas svärd varierade mellan 36" och 60". (Alltså tre till fem gånger längre än vi är vana vid här hemma). På fötterna hade de kängor med långa vassa spikar, det mesta av kvistningen och kapningen gjordes nämligen uppe på de liggande stockarna. Enklaste sättet att ta sig fram i terrängen var också genom att gå uppe på de redan fällda träden. På huvudet hade de hjälmar av plåt. Det var tuffa och oerhört skickliga killar.

RÄVJAKT MED MOTORSÅG OCH LÄDERHUVA

Stellan Andersson, jägare och författare, försäkrar att så här kan det faktiskt gå till i de djupa skogarna. Läs och ha mycket nöje, även om du inte själv är jägare.

Det var ett belåtet gäng jägare som promenerade genom höstskogen för att ta en kaffepaus innan jakten skulle fortsätta. Extra belåten och viktig var Hoa Hoa som redan efter en timma hade skjutit en präktig hare.

–En mer fantastisk syn än denna får ni aldrig se, skröt han och höll upp harpaltan.

Men en långt mer fantastisk syn väntade dem.

Så här var det.

Gamle Algot i Svedjeskogen var jägare ut i fingerspetsarna men samtidigt sann djurvän, vilket de flesta jägare faktiskt är. Hans ögonsten var smålandsstövaren Kille; en förnämlig rävhund som under åren hade skaffat röda pälsar och mössor till åtskilliga damer i Sveriges land. Det fanns väl ingen hund som hade det så bra som den i Svedjeskogen. Sommar och vinter, höst och vår sköttes Kille som ett lindebarn.

Algot hade ingen bil. Därför åkte han moped till jaktmarken och brukade ha Kille sittande i en apelsinlåda på pakethållaren. När husse den här morgonen hälsade på Kille såg han att det rann ur hundens ena öga. Början till en förkylning, tänkte Algot. Bäst att vara försiktig så att lille gubben inte blir riktigt sjuk.

Och därför letade han fram en gammal motorhuva av läder som han omsorgsfullt

knäppte kring hundens huvud. Därtill försågs Kille med ett par avlagda motorglasögon, allt för att hans förkylning inte skulle förvärras under färden.

Ingen annan hund i världen skulle förstås ha tålt en sådan behandling. Men under det kärleksfulla umgänget med Algot hade Kille blivit som en liten gubbe han också och fann sig i det mesta utan protester.

Mopedfärden hade säkert gått bra om inte Kille varit så lidelsefullt intresserad av just rävjakt, och om inte en räv hade sprungit över vägen mitt framför deras ögon.

Det bara brakade till i apelsinlådan, så var Kille på väg efter rödpälsen med fullt drevskall iförd motorhuva och glasögon. Det bar iväg så det visslade mellan granarna.

Några kilometer bort stod en annan ivrig jägare, kallad Huggarn, och jobbade med sin motorsåg. Han hade det gemensamt med stövaren Kille att just rävjakt var hans stora passion i livet.

Vad som därpå hände är nog mycket svårt att förstå för den som inte själv har känt hjärtat öka till dubbel takt när en stövare kommer drivande rakt emot en med fullt skall. Men du som själv är jägare förstår nog Huggarn.

Han hörde genast på hundens skall att det var frågan om räv, han kände mer än väl till alla markens rävpPASS och han rusade som en besatt mot det närmaste passet där han visste att räven snart skulle passera.

I den situationen hade Huggarn helt glömt vad han nyss hade för händer. Jägerinstinkten tog helt överhanden.

Därav kom det sig att det belåtna jägar-gänget på avstånd fick se en långt mera fantastisk syn än den med Hoa Hoa och haren:

Till traktens bästa rävpPASS kom en skogsarbetare med motorsågen i högsta hugg springande som en däre och ställde sig med sågen i färdigställning, tydligen i den tron att det var en bössa han höll i händerna. På perfekt skothåll framför honom kom den

vackraste rödräv som skjutet ur en kanon, tätt följd av en smålandsstövare med motorhuva.

Hoa Hoa släppte haren och tycktes beredd att avlägga löftet.

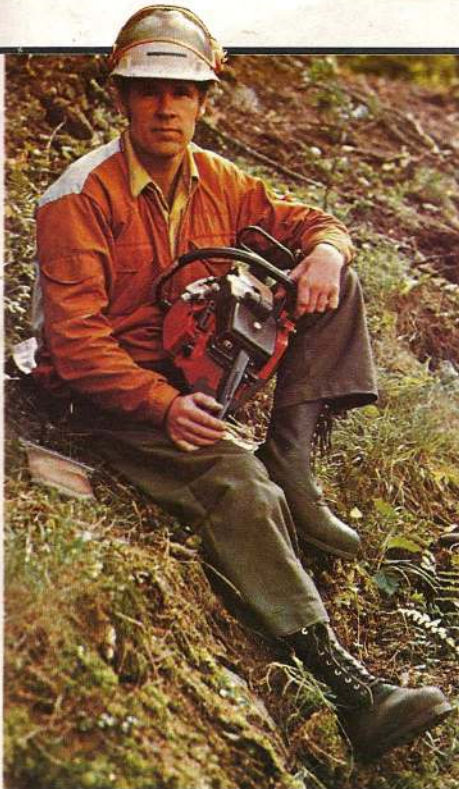
–Käre Jesus, var det enda han fick fram medan drevet försvann och Huggarn modstulet lät armarna sjunka.

Sen tittade Hoa Hoa uppfordrande på kamraterna:

– Detta säger vi inte till en käft. Då tror dom inte vi är riktigt kloka.

Och hade det inte varit så att Kille tappat glasögonen på vägen, så hade väl inte heller ni trott på denna sanna historia från de djupa skogarna.

Stellan Andersson

Lars Niklasson

Nu har fällkudden använts på allvar runt om i de svenska skogarna i snart ett år. Det var ett helt nytt hjälpmedel som plötsligt sattes i händerna på huggarna. Ett hjälpmedel som gjorde fällningen både lättare och säkrare, men i gengäld krävde att man ändrade sin arbetsteknik något.

Erfarenheterna har övervägande varit mycket positiva. De huggare som fått någon form av utbildning och träning på kudden, och därför använder den på rätt sätt, kan idag knappast tänka sig att vara utan den. Tyvärr har det också funnits huggare som börjat använda den utan att riktigt ha fått klart för sig hur den skall användas, och vad den kan och inte kan.

Vi ville höra vad huggarna själva tyckte, och åkte därför ut till Kronoparken på Mösseberg, där vi visste att man använde fällkudden sen tidigt i vintras.

Den förste vi träffade var Lars Niklasson, huggarinstruktör på Kinne revir inom Domänverket, vi låter honom själv berätta:

- Ja först skall jag kanske säga, att jag är uppvuxen på en gård med skog och har jobbat med det mesta i skogen. För Domänverket har jag jobbat i 13 år nu. Började som instruktör för 5 år sen.

- När det gäller fällkudden så gick jag själv en kurs för ungefär ett år sen, sen har jag instruerat 12 man här på reviret.

- Kudden fungerar utmärkt - bara man vet hur man skall hantera den! En del har försökt lära sig på egen hand, det går inte. Man måste kunna den riktiga tekniken, och det tar ett par dar att lära sig. Och att vänja sig vid de nya handgreppen.

- Det är ju inte heller bara fällningen man skall lära sig, man måste också veta hur man sköter kudden, gör ren den och sånt.

- Kudden fungerar utmärkt vid huggning i normal skog - även när terrängen är brant och besvärlig som här. Som du ser är träden ganska grova, det verkar som dom dragit sig för att gå in här tidigare.

- På de allra största träden hjälper vi till med en hydraulisk kil. Skall bli intressant

Skilnaden känns i ryggen

att få prova den nya stora fällkudden förresten, då kanske vi kan lämna kilen hemma, slutade Lars.

Lars Niklasson tog upp en sak vid vårt samtal som vi själva vet kan vara ett problem. Nämligen att det gärna blir isbildning i snabbkopplingen när det är riktigt kallt. Det är svårt att undvika kondens här, men det brukar vara lätt avhjälpt om man tar en bit slang med anslutningsnippel från en gammal kudde och blåser rent några gånger per dag. Då får man också bort skräp och småpartiklar som kan ha fastnat där.

- MAN MÄRKER SKILNADEN NÄR MAN KOMMER HEM!

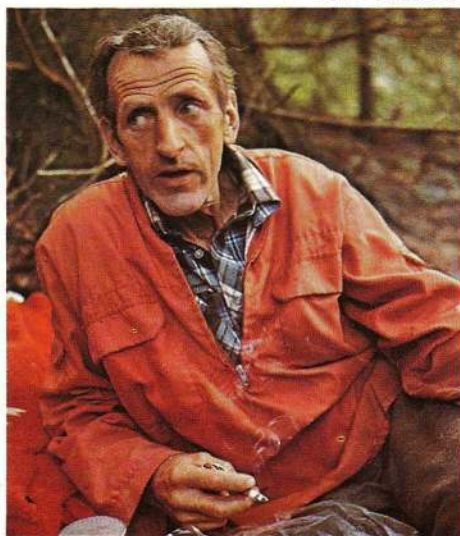
Göran Jansson

Näste man vi får prata med tillhör veteranerna i skogen. Han har jobbat där i 35 år och heter Göran Jansson. Också Göran betonar vikten av att kudden används på rätt sätt:

- Huvudsaken är att man lär sig använda kudden på rätt sätt - och det är inte svårt. Sen skall man bara använda den vid normal fällning, där man annars skulle ha använt brytjärnet. Det som man inte klarar med brytjärnet, det klarar inte fällkudden heller. Det är i varje fall min erfarenhet.

- Det bästa är ju att det är så mycket lättvindigare nu. Man märker det när man kommer hem på kvällen. Ryggen känns bra. Det var annat förr när man måste bryta ner alla trän.

Karl Karlsson

- DET TOG ETT PAR DAR, MEN SEN GICK DET BRA!

Karl Karlsson och Karl-Erik Lundgren huggar lite längre bort. Vi hälsar och berättar varför vi är där. Karl-Erik börjar lite eftertänksamt:

- Det senaste året har jag jobbat mest med gallring och då använder vi inte fällkudden. Men det är klart, jag har allt använt den en del förstås. Faktiskt mest i ganska svår terräng med kraftig lutning. Den funkar väldigt bra tycker jag, även vid svåra fällningar.

Vi pratar lite fram och tillbaka om hur man skall göra när fällningen är besvärlig. De berättar om träd som har varit svåra att ta ner, tillfällen som har fastnat i minnet:

- Det finns en sak man skall tänka på, säger Kalle. - Orkar kudden inte få omkull trädet med en gång, så skall man säga ett nytt skär under det första. Rakt ner i rotbetnet bara, och belasta sågen så mycket det går. Tryck utav bara den, med full gas, för när sågen blir belastad så där så får man upp ett väldigt tryck i kudden.

- Det var Lars Niklasson som lärde mig det där, och det fungerar faktiskt bra.

Kalle Karlsson fortsätter:

- I normal skog är fällkudden det klart bästa verktyget för att få ner träden. - Efter ett par dagars instruktion lärde man sig tekniken, och sen har det gått bra. - Men det är klart, är skogen för grov så räcker inte kudden till, då måste man använda domkraft. Men fällkudden är ju så lätt att bära med sig, så det är klart att man hellre använder den.

Karl-Erik Lundgren

- Det känns skönt i ryggen på kvällarna också!

- Ja, förr när vi använde brytjärnet kunde det allt va lite besvärligt ibland när man kom hem, fyller Karl-Erik i.

Vi fick också en del synpunkter och kritik på kuddens utformning av grabbarna. Vi tog upp dem med konstruktionskontoret när vi kom hem, och det verkar som om det mesta redan var tillrättat. Det gäller bl a klammorna i kuddens framkant, de är nu förstärkta och fastsatta på ett annat sätt. Fransningen som kunde uppstå i framkanten är också avhjälpt.

Tack Kalle, Göran, Karl-Erik och Lasse för era synpunkter, det är dem vi behöver för att ständigt kunna utveckla och förbättra våra produkter!

Kvalitet och säkerhet viktigt även om man inte jobbar i skogen på heltid

Jonsereds 451:a - en proffssåg som passar mig, säger Håkan Svensson.

Håkan Svensson i Nol jobbar i skogen tre månader om året. Han har 40 ha produktiv skog och avverkar ca 500 m³ varje säsong, dessutom hugger han både bolagsskog och rotposter. Under resten av året är han bonde på heltid. Trots att han bara använder sin motorsåg några få månader om året ställer han samma krav som sina heltidsarbetande kollegor.

- Jag har en Jonsereds 451:a, som är en riktig proffssåg, säger Håkan.

- Visst tittar jag på priset när jag köper såg, men det får aldrig bli avgörande. Jag har ingen anledning att pruta på kvalitet och säkerhet bara för att jag inte jobbar i skogen på heltid.

Håkan Svensson avverkar ca 500 m³ varje säsong.

För Håkan är säkerhetsdetaljerna väldigt viktiga. - Jag tar aldrig en chans i skogen, och ser alltid till att min utrustning är så säker som möjligt. Och sedan jag sågade mig i benet förra vintern har jag varit extra försiktig.

Sågens vikt har Håkan också funderingar kring:

- Har jag en lättare såg blir jag inte så fort trött. Och är jag inte så trött arbetar jag säkrare. Det skall överhuvudtaget vara så lite som möjligt att reta upp sig på när man arbetar i skogen. För blir man irriterad är det risk att man också blir vårdslös.

451:an har ett mycket bra vikt/effektförhållande och är ljuddämpad och avvibrerad till låga värden. Det gör att samtidigt som den är stark och smidig att jobba med är den säker och skonsam mot sin användare.

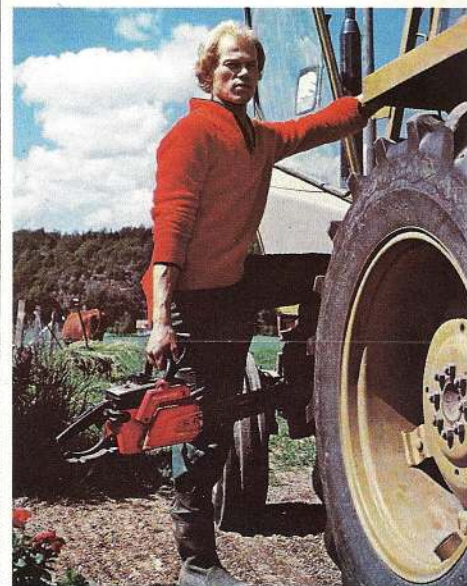
Urban Roos i Dingle har kört med 451:an i två säsonger. Och är mycket nöjd.

- Det viktigaste kravet jag ställer på min motorsåg är att den går i alla väder, säger Urban. -Jag jobbar i skogen under hela vinterhalvåret och måste ha en utrustning i proffsklass. Det fina med Jonsereds är också att servicen är så bra. För om sågen av en eller annan anledning inte fungerar är det nödvändigt att snabbt få felet avhjälpt.

Kvalitet och säkerhet är viktigt även om man inte jobbar i skogen på heltid.

När det gäller säkerhetskravet är Urban helt överens med Håkan. - Jag kanske inte tog det här säkerhetspratet så allvarligt förut men sedan jag fick ett kast i vintras har jag blivit övertygad om att det är nödvändigt att sågarna är så säkra och skonsamma som möjligt.

När 451:an lanserades för två år sedan var vi övertygade om att det var en av de bästa sågarna på marknaden. I dag är det den såg vi säljer mest av i Sverige. Anledningen tror vi är att den är en såg som passar de flesta. En all-roundsåg i proffsklass, som är lika användbar om man jobbar i skogen på heltid eller bara hugger några månader om året i den egna skogen.

Någon måste vara först

Är det bra att vara först? Lönar det sig att försöka leda utvecklingen? Kan man inte lika gärna låta någon annan klara av barnsjukdomar och andra besvärligheter för att hoppa in när grovjobbet är klart? Frågorna ställs till Karl-Erik Grantz, försäljningschef på Sverige sen 15 år tillbaka.

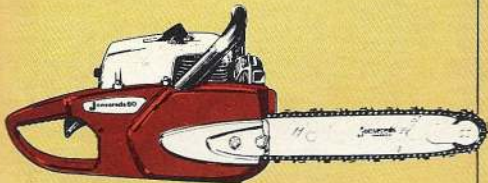
- Det är klart att vi skall hålla oss framme, säger Karl-Erik.

- För oss är det helt naturligt att försöka ligga i täten - även om det någon gång skulle kännas motigt. Vi på säljsidan är ju i den lyckliga sitsen att ha väldigt duktiga tekniker och skogsmäniskor bakom ryggen. Det är självklart att vi skall försöka driva på utvecklingen mot allt säkrare och effektivare redskap, och arbetsmetoder också för den delen, tillfogar han.

Vi ber Karl-Erik berätta något om de nyheter som han själv anser ha betytt mest för Jonsereds och skogsarbetet.

1965 KOM DEN FÖRSTA STORA NYHETEN

- Samtidigt som vi höll på att utveckla en ny sågmodell kom vi i kontakt med en kille som hette Sören Eriksson. Han var skoghuggare, boxades i landslaget, och hade under sin träning lärt sig hur kroppen och musklerna fungerar. Han tyckte huggarna bar sig galet åt när de kvistade, den teknik de använde - eller kanske snarare bristen på teknik, gjorde arbetet både slitsamt och farligt. Tillsammans med Sören började vi utveckla en riktig kvistningsteknik och anpassade den nya sågen till den nya tekniken.

Raket 60 var utformad tillsammans med en ny teknik för kvistning.

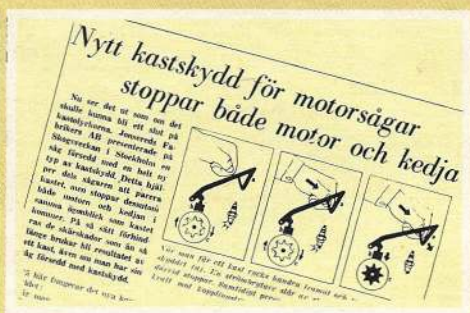
- Sågen döptes till Raket 60. Det som framförallt skiljde den från andra sågar vid den tidpunkten var balansen, den släta undersidan, den rundade framkanten och kvistningsmedarna på högersidan.

- Raket 60 var faktiskt början till något helt nytt, både när det gäller motorsågarnas konstruktion och deras användning. Det var när den kom ut i skogen som man började lämna yxan hemma.

ETT SLAG FÖR SÄKERHETEN

- Nästa stora nyhet var Jonseredsstoppet. Ett kastskydd som stoppade både motorn och kedjan när man fick ett kast. Det första i sitt slag på någon såg. Det är förmodligen den uppfinningen som har betytt mest för att göra arbetet med motorsåg säkrare.

- Och visst betydde den mycket för oss också. Erik Bergsten hade t ex med den i Tekniskt Magasin, och större delen av svenska pressen skrev om den. Det fanns nog inte en skoghuggare som inte visste vad Jonseredsstoppet var för något.

Jonseredsstoppet uppmärksammades av hela den svenska pressen.

- Vad den lett till när det gäller lagar och säkerhetsföreskrifter runt om i världen är nästan otroligt. På många håll i världen får man idag inte sälja en såg som inte är utrustad med kedjebroms.

VITA FINGRAR HAR ALLTID VARIT ETT STORT PROBLEM

- Under ganska många år höll man på att försöka värma upp handtagen med avgas från motorn. Tanken var nog god, men det fungerade dåligt i praktiken. Rören koxa-

Med värmekamerans hjälp kan man se hur bakre handtaget värmer upp handen.

de igen och det rök och luktade. Många gick och pratade om att det är klart att man skulle ha elektrisk uppvärmning istället. Men det var svårt, och det dröjde ända till 1974 och Jonsereds 521EV innan den förste huggaren kunde hålla sina händer varma med elektricitet.

- Idag är det väl nästan självklart att man skall ha elvärme i handtagen, både i Sverige och på många håll utomlands.

VÄRLDENS SNABBASTE STOPP

452:an har ett rörligt svärd som begränsar kaströrelsen.

- Att ett kast går oerhört fort, vet alla som råkat ut för det. Man hinner knappt fatta vad det är frågan om, innan sågen och kedjan är i närheten av kroppen. Än mindre hinner man reagera och göra något åt det.

- Det är alltså nödvändigt att ha en kedjebroms om stannar kedjan mycket, mycket snabbt.

- På Jonsereds 452 finns en helt ny typ av kastskydd med dubbla funktioner. Det be-

står dels av en kedjebroms, dels av ett rörligt svärd och fungerar helt oberoende av sågens eller händernas läge. (Du kan läsa mer om 452:an på sista sidan.)

FÄLLKUDDEN KOMMER ATT SPARA MÅNGA RYGGAR

- Egentligen är det fantastiskt! En liten ballong som blåses upp med gas från motorn knuffar omkull träden. Själv behöver man bara trycka på en knapp.

- Ja, för många är det här så fantastiskt, att de knappast tror att det är sant. Eller också tycker de att den är så fantastisk, att den kan göra vad som helst. Sanningen ligger väl som vanligt någonstans mittemellan. Fällkudden ersätter ett vanligt brytjärn. De träd du tar ner med brytjärnet, tar du också ner med fällkudden - det är fantastiskt nog.

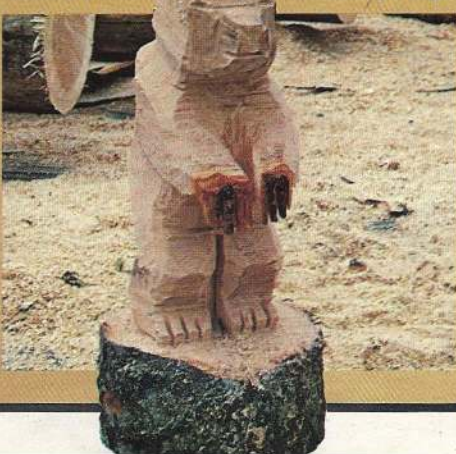
Är Jonsereds 452N världens säkraste såg?

- Det är klart att vi på Jonsereds skulle vara först med fällkudden. Vi har ju jobbat ihop med grabbarna på Nordfor så länge som dom hållit på. Och eftersom fällkudden förmodligen är det bästa som hänt huggarna sen dom kunde lämna yxan hemma, var det klart att vi ville vara först, slutar Karl-Erik Grantz och ser ut som om han redan funderade över nästa stora nyhet.

Är du en snidare på såg?

I USA tycks det finnas gott om huggare med konstnärliga anlag. På mässor, utställningar och utanför affärer ser man nämligen ofta träskulpturer gjorda med motorsåg. Björnar tycks vara det mest populära motivet.

Hur är det med de egna anlagen? Förmodligen finns det åtskilliga duktiga konstnärer bland våra huggare. Gör ett försök, ta sen fram kameran och skicka in resultatet med namn och adress till oss så skall vi publicera de bästa i något annat sammanhang. Skicka kortet till: Jonsereds AB, Division Motorsågar, Fack, 433 01 Partille. Märk kuvertet "Snidare på såg!"

Sågen som bromsar kasten

Som du vet, får man ett kast när svärdspetsen sätts an fel, så att kedjan griper tag i, och klättrar på virket. Har du själv råkat ut för ett ordentligt kast, vet du också att det går oerhört fort. Svärdet med den roterande kedjan slungas emot kroppen innan du hinner blinka. Du har inte en chans att parera.

Motorsågstillverkarna (och tillverkarna av sågkedjor) har arbetat i många år med att försöka stoppa kastolyckorna. I huvudsak har man angripit problemet från två olika håll. Med säkerhetskedjor och -svärd har man minskat risken för att ett kast skall uppstå. Genom effektiva kedjebromsar har man stoppat kedjan när kastet väl är ett faktum.

På Jonsereds 452 har vi gått ytterligare ett steg för att minska riskerna. 452:an har nämligen ett rörligt svärd som vinklas undan vid ett kast så att sågens rörelse mot huggaren minskas. Svärdet når inte fram till kroppen.

Hur kan då ett rörligt svärd bromsa kastet?

Jo, det första som händer när man får ett kast är att svärdet löses ut och vinklas uppåt i ca 10° i förhållande till resten av sågen. Detta sker inom några 1000-dels sekunder. I samma ögonblick som svärdet utlöses, utlöses också kedjebromsen, och kedjan stannar inom några få hundra delar av en sekund. (Det är alltså svärdet som utlöser kedjebromsen - inte handen eller kastbygeln).

Det fina med det rörliga svärdet är att den mycket stora kraft som uppstår i svärdspeisen, och som i vanliga fall slungar sågen uppåt, till stor del försvinner när svärdet ger med sig. Det blir ungefär som om du slår mot någon som flyttar på sig, eller försöker slå i en spik när det inte svarar.

En tekniker skulle ha uttryckt det ungefär så här; när svärdet vinklas undan minskas den kastenergi som leds in i sågen högst avsevärt, vilket resulterar i en kraftigt minskad kaströrelse.

Svärdet rör sig alltså hela 10°. Detta innebär att den roterande kedjan hinner gå ur ingrepp med träet innan svärdet når sitt ändläge. Detta innebär i sin tur, att ingen ny kraft alstras i kastriktningen när svärdet slår i sitt ändläge, vilket skulle ha varit fallet om det bara rört sig ett par grader.

Detta är viktigt, för skulle kedjan vara kvar i virket när svärdet blir stumt igen, skulle det få en ny våldsamt "knuff" och slungas iväg uppåt ungefär lika långt som om det inte vinklats undan överhuvudtaget.

Det här låter ju väldigt bra. Men hur fungerar det då i verkligheten?

Ja, det enklaste vore ju att be dig prova själv. Men det är något som vi knappast kan göra, ett kast är trots allt, alltid något väldigt allvarligt.

Låt oss istället berätta hur våra instruktörer och testförelare beskriver det. (De framkallade tusentals kast när vi höll på att utveckla det här skyddet).

- Det känns bara som ett litet ryck i sågen, så står kedjan still och svärdet pekar snett uppåt!

Statens Maskinprovningar har utfört jämförande provningar i testrigg mellan sågar med, resp. utan, rörligt svärd. De uttrycker sig ungefär så här:

- Provningarna visar att kaströrelsen minskar från ca 90° till ca 30° med ett rörligt svärd. Kasten reduceras alltså till en tredjedel.

Nu kanske du tänker, att även om det där kastskyddet är aldrig så bra, så är det knappast anledning nog för att byta till en 452:a.

Då vill vi säga så här:

- För det första så är det anledning nog, det kan hjälpa dig om olyckan skulle vara framme. För det andra, så skulle 452:an ha varit en ovanligt bra såg även utan det här nya kastskyddet.

Den har t ex dubbel ljuddämpning som

ger en mycket låg bullernivå. Den har effektiv avvibrering och dessutom elvärme i handtagen. Sen kan du också få den med fällkudden.

Vi tror knappast att du kan hitta en annan såg som kan underlätta ditt arbete och minska riskerna i lika hög grad som 452:an. Ta och titta på den hos närmaste återförsäljare.

Våra hemliga huggare

Det som stort sker, sker ofta i tysthet brukar man säga. Och nog är det fortfarande mycket som sker i det tysta ute i de stora, djupa skogarna. Bl a har Jonsereds ständigt ett 25-tal testhuggare i arbete. I största hemlighet provar de nya modeller, och förbättringar på befintliga, under realistiska förhållanden.

- De här grabbarna gör verkligen en ovärderlig och alldeles nödvändig insats, säger Hans Ström, laboratoriechef på Jonsereds.

- Det hjälper inte hur noggranna tester vi kör i "labbet", eller hur avancerad och dyrbar utrustning vi har, det är ändå först ute i skogen som vi verkligen får veta vad sågarna går för.

- Just nu har vi ett 10-tal huggare igång i nordvästra USA. I Oregons stora skogar testas de första exemplaren av en ny stor såg. I Sverige skulle vi inte klara det. Här finns varken den pressande värmen eller de grova träden.

- På närmare håll testar vi däremot ett par nya mindre modeller. Bl a en helt ny såg i lättaste klassen. Rapporterna vi hittills fått in bekräftar våra resultat från laboratoriet - det här kommer att bli något alldeles extra, myser Hans.

Men de här provkörningarna är egentligen inte något man vill prata så mycket om på Jonsereds.

- Nä, egentligen vill vi väl inte att det skall komma ut något om våra nya sågar innan de är helt klara och släpps ut på marknaden, slutar Hans Ström.

Så får du se en skogshuggare med något skyggt i blicken, och sågen gömd bakom ryggen, så lossas och ingenting. Är det inte en av våra testhuggare så är det förmodligen någon av våra konstruktörer. De flesta av dem har nämligen själva jobbat i skogen tidigare och söker sig med förkärlek dit igen för att testa sina idéer.

Och du, berätta inget för kompisarna så är du snäll.

FILMSTJÄRNA KÖR FÖR TEAM JONSEREDS

I Turkiet är man vaken för både söta flickor och vassa motorer. På en go-kart-bana utanför Istanbul hittade vår utsände 15 bilar med motorer från våra 80-sågar. Bland förarna fanns söta Föson Onal som är en av Turkiets mest uppskattade filmstjärnor. Så nästa gång

en turkisk film kommer på biografen där hemma, har du kanske chansen att få se både Föson och bilarna i Jonseredsstallet.